

Време е за промени

Животът ни подсказва, че изоставаме. Накъдето и да се обърнем, по какъвто и повод да искаме да изразим своето мнение, ромите застават в патово положение, в което нямат право на ход... Това е практическият резултат след седем години демокрация.

Изградиха се много фондации и асоциации, работещи с ромска проблематика. Те не могат да говорят от името на всички роми, защото са създадени от тесен кръг хора, които не са избирани. Последното ги прави едновременно нелегитимни в диалога им с държавата и правителството. За съжаление ромите не можаха да намерят общ език и да създадат формация, която да ги представлява, заради отсъствие на политическа прозрачност и желание за консенсус в оформеното лидерско тяло след 1989 г. Конституцията се грижи това население да не получи достъп до структурите на властта и парламента чрез забраната да се създават партии на етническа основа. Искат-не искат ромите са длъжни да се съгласяват с участието си друг да се грижи постоянно за тях в парламента. Те отсъстват в общинските ръководства, в града, в областта, в министерствата и около Президента. Те не могат да бъдат и в структурите на Съвета на Европа, базирани на парламентарното присъствие и не могат да си създават лоби в Европа и света. Винаги и навсякъде някой се грижи за тях. В същото време нито една партия и нито едно правителство не създаде една програма за работа с ромите от 1989 година досега и не се опита да изложи публично своите намерения за работа в това направление. Това накара ромите да си мислят, че „и едните, и другите са маскири“... Затова те се люшкат от единия до другия политически полюс и се чудят какво да обещават на ловците на гласове, гдето се сещат за тях два дни пред поредните избори. На практика тази етническа общност бе извърлена аут от общественополитическата арена в най-трудния и отговорен период в историята на България. Тя не можа да участва активно в процеса на прехода към пазарна икономика. Отсъствието на легитимна структура, която да представлява ромите, доведе до това, че всеки, който поиска, имаше възможност да говори и действа от тяхно име, без да се задължава да дава някакъв отчет за дейността си. Това на по-прост език може и да се нарече разграден говор...

Анализът от седемгодишния преход към демокрация показва, че това не бива да продължава! Впрочем, това усещане се долавяше от редица далновидни политици и общественици, които не успяват да прокарат промените в законодателството и обществената нагласа заради инерцията, набрана от дългия негативен период на развитие на ромската общност. Ние трябва да бъдем реалисти. Промяната в мирогледа на управленческия елит и интелегенцията на България няма да стане веднага. Трябва да приемем спокойно, че сред партийните лидери и активисти на една или друга партия ще има и екстремисти и расисти, както е на запад. Точно затова ромите трябва да имат възможност да се занимават сами със своите проблеми. Нали не е логично да оставиш на вълка да пази стагата... От друга гледна точка общините имат остра нужда от контакти с ромското население. Това може да се осъществи чрез изграждане на звена за работа с това население в отделни села и квартали в малките и големи градове. Те могат да се изградят от побудни ромски активисти и интелегенти. В процеса на диалога може и трябва да се роди една програма за работа с ромите, която ще се съобрази с икономическите възможности на общината.

Тази програма трябва да придобие градски, окръжен и областен мащаб и да се съпровожда с изграждане на съответните структури на звената за работа с ромското население, които ще отговарят за реализацията на въпросните програми. Те няма да могат да се осъществят без тясната координация със структурите на местното управление и органите на държавната власт. Анализът на областните програми ще роди базата за обсъждане на Националната програма за работа с ромите в България. Тя ще се обсъди от експерти от най-различно равнище, ще се подобри и доформи и ще се върне да коригира регионалните програми, без да губят автономността си при вземането на основните решения.

Един точен разчет на финансовите средства на общините ще постави една по-реална база за тяхното истинско участие в процесите на промените в кварталите с ромско население. Ако не достигат средства, те ще се потърсят от европейските структури, от световната банка, от западните посолства. Те идват

и сега, но тези институции не знаят с кого точно трябва да разговарят, ако искат да помогнат... Фондът за социално развитие към Съвета на Европа може да се обърне пряко към ръководителите на Националната програма за работа с ромите, ако иска да даде 20 милиона еко за подобряване на инфраструктурата на кварталите на това население. Там парите ще усвоят съобразно приоритетите на програмата, а не според разбирането на чиновника в министерството, поставен на служба от правителството, защото е ходил на митингите на партията му... Докато едните ще работят с ентусиазъм и хъс, другите ще гледат на проблема служебно и ще бавят препуските до безкрайност. По-важният резултат в процеса на създаване на програмите за работа с ромите ще е, че те ще се формират на базата на работата на един актив от това население, роден от кварталите, където живее. От техните редици ще се оформи навият лидерски контингент на ромската общност. Точно тези представители ще влязат в структурите на властта, в общината, в града, окръга и областта. Техните делегати ще оформят ръководството на Националната програма за работа с ромите. Ръководителите на това звено в национален мащаб ще могат да разговарят с правителство и държавна, с представителите на европейските структури, като легитимно избрани и упълномощени от всички роми по проблемите на това население. Само те и никой друг. Имайки структури и в последното село или квартал, където живеят роми, те ще могат да им влияят чрез хода на програмата. Влиянието върху едно 700 000 до 800 000 население, с оформени около 300 000 избиратели изведнъж ще направи позицията на ръководителите на Националната програма за работа с ромите силна. Те ще разговарят от позиция, която не са имали досега. Те ще разполагат с лостове на влияние, които ще ги направят реален участник в диалога с държавата и правителството. Ще договорят бройките за участие в областните структури на властта в общините, в министерствата и защо не и в изпълнителната и държавна власт. Време е за промени. Те чукаят на вратата ни и не могат да чакат когото и да било да се събуди от политическата си летаргия.

Данчо Панайотов

Експерт на Обединен Ромски Съюз

Член на УС на Фондация „Романи дай-България“

Експерт на гръцката асоциация „Рома“